

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Sposoby wyrażania intensywności WOLI w języku polskim

Author: Krystyna Kleszczowa

Citation style: Kleszczowa Krystyna. (2005). Sposoby wyrażania intensywności WOLI w języku polskim. W: P. Czerwiński, H. Fontański (red.), "Język a rzeczywistość : rusycystyczne studia konfrontatywne" (S. 169-177). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Krystyna Kleszczowa

Katowice

Sposoby wyrażania intensywności *WOLI* w języku polskim

We współczesnej lingwistyce mocno podkreśla się związek między myśleniem a językiem. Relacje są dwustronne, choć częściej mówi się o odbiciu ludzkiej mentalności w języku niż o myśleniu i sposobie postępowania zde-terminowanym specyfiką języka. Jednym z dowodów na to, że struktura języka narzuca nam postrzeganie siebie samego, jest fakt, że gdy mowa o gradacji, uwaga lingwistów skupia się przede wszystkim na cechach wyrażanych za pomocą przymiotników. Nic w tym dziwnego, wszak to właśnie dla przymiotników wykształciła się gramatyczna kategoria stopnia¹. Stopniowanie przynależy również przysłówkom, te jednak w europejskiej tradycji lingwistycznej traktowane są jako twory w głównej mierze pochodne od przymiotników. To zapewne sprawia, że rzadko przyglądamy się przysłówkom gradacyjnym jako wykładnikom o specyficznej, im tylko właściwej funkcji, wynikającej z oczywistego faktu, że przysłowki dookreślają zdarzenia, a nie tylko cechy obiektów. Niniejszy artykuł zawiera refleksje nad pojęciem gradacji, ale w odniesieniu nie do cechy, lecz stanu, konkretnie zaś – stanu woli.

Semantyczne właściwości stanów wolitywnych

Stan pojmuję jako „zbiór zmiennych (akcydentalnych) predykatów, występujących równocześnie”². Do zmiennych tych w przypadku stanu wolitywnego

¹ Na temat statusu kategorii stopnia zob.: A. Nagórko: *Zagadnienia derywacji przymiotników*. Warszawa 1987, s. 66–67.

² G.W. Leibniz: *Tabulae definitionum*. W: *Słownik i semantyka. Definicje semantyczne*. Red. E. Janus. Wrocław 1975, s. 33.

go należą: predykat epistemiczny, predykat wartościowania, oba zaś predykaty odniesione są do argumentu zdarzeniowego (Z), wobec którego osobowy subiekt przejawia postawę wolitywną. Zaproponowana tu struktura semantyczna jest uproszczoną wersją spotykanych w literaturze przedmiotu eksplikacji wyrażen wolitywnych (Termińska, Grochowski, Czerwiński). Aby zatem mówić o stanie wolitywnym³, trzeba uwzględnić możliwość zajścia danego zdarzenia Z (to predykat epistemiczny), jego wartościowanie (dodatnie lub ujemne) oraz wynikłą z tego postawę podmiotu wobec zdarzenia (X *chce* Z lub *nie chce* Z). Tak zakreślona definicja wyłącza z analiz konstrukcje dążeńiowe, które prócz postawy wolitywnej komunikują o wynikłych z tej postawy działaniach X (chodzi o konstrukcje oparte na wyrażeniach predykatywnych typu: *domagać się, zabiegać, usiłować*).

Powierzchniowe właściwości opisów stanów wolitywnych

Opis postawy wolitywnej może mieć różne postaci, włącznie z mocno rozbudowanymi deskrypcjami. Dla klarowności wywodu przyjmijmy najbardziej reprezentatywne typy konstrukcji składniowych. Zakładamy, że prototypowe konstrukcje opisujące postawę wolitywną składają się z następujących elementów, pojawiających się obligatoryjnie na powierzchni:

1. Przedmiotowy, osobowy argument X ⁴.
2. Wykładnik postawy optatywnej W .
3. Argument zdarzeniowy Z , wobec którego X przyjmuje postawę wolitywną.

Jako oczywisty i niewymagający wyjaśnień traktuję argument X .

Wykładnikiem postawy wolitywnej (ad 2) jest przede wszystkim czasownik (*chcieć, woleć, preferować*), choć wyrażenie predykatywne W może również przybrać postać analityzmu (*mieć chęć, wyrażać ochotę, przejawiać wolę*). Zdarzają się także wykładniki przymiotnikowe (*jest chętny, jest gotów*). Warto w tym miejscu podkreślić, że etymologia zarówno rzeczownikowych, jak i przymiotnikowych wykładników postawy wolitywnej prowadzi do rdzeni czasownikowych⁵, a to nakazuje przyjąć jako podstawowe,

³ K. Termińska mówi o „postawie optatywnej”.

⁴ Uznaje się wprowadzić wolę zwierząt, ale przyjmujemy, że to tylko wtórny sposób interpretacji zachowań zwierzęcych, przypisywanie im cech ludzkich. M. Grochowski: *Charakterystyka semantyczna wyrażen wolitywnych*. „Polonica” 1978, s. 89.

⁵ Jest to znamienne dla całej klasy leksemów odnoszących się do stanów psychicznych, por.: *uważny* od *uważać*, *pojętny* od *pojmwować*, *ufny* od *ufać*; etymologicznie: *zdolny* od *zdołać*, *chciwy* od *chcieć*.

choćby nawet mniej liczne, wykładniki werbalne (prymarne w opisach stanu wolitywnego).

Wykładnik zdarzenia *Z*, wobec którego subiekt *X* przyjmuje postawę optatywną, pojawia się na powierzchni w kilku postaciach. Jeżeli aktantem zdarzenia ma być sam *x*, używa się bezokolicznika (*Jan chce wyjechać* – ‘to Jan ma wyjechać’). W innym wypadku może pojawić się zdanie wprowadzane spójnikami *aby*, *żeby*, *by* (*Jan chce, abyś przyjechał*) bądź fraza nominalna, stanowiąca powierzchniową realizację argumentu zdarzeniowego (*Jan oczekuje pochwały*) lub jednego z argumentów przedmiotowych zdarzenia *Z*, np. *Anna chce kawy* (‘żeby dać jej kawy’).

Intensyfikacja stanów wolitywnych

1. Intensyfikacja uzyskiwana przez dodawanie leksemów.

Najbardziej oczywistym środkiem intensyfikowania stanu woli jest dodanie do wyrażenia wolitywnego odpowiedniego leksemu. Nie wszystkie jednak czasowniki uznawane za wolitywne wiążą typowe dla intensyfikacji przysłówki. Przede wszystkim blokowana jest łączliwość z neutralnym wykładnikiem *bardzo*⁶. Można wprowadzić powiedzieć: *bardzo chce*, *bardzo potrzebuje*, ale nieakceptowalne są: **bardzo woli*, **bardzo zdecydował się*, **bardzo postanowił*. Przyczyn blokad w łączliwości należy upatrywać w sile składnika mentalnego, co sprawia, że w funkcji intensyfikatora pojawiają się inne wykładniki: *zdecydowanie*, *stanowczo postanowił*; *kategorycznie zdecydował się*, *woli*, *życzy sobie*.

Większe możliwości wiązania dodatkowych elementów intensyfikujących obserwujemy w klasie rzeczowników. Mówimy zatem, że *ktoś ma wielką, nieodpartą ochotę na coś*; *prężną, ogromną chęć coś zrobić*; *ktoś czuje niepokohamowaną, nieprzewyciężoną chęć do czegoś*; *ktoś nabrał szalonej ochoty do pracy*; *ktoś czuje ogromną potrzebę opuszczenia domu*. Ale i tu występują blokady w łączliwości, co zaświadcza nieakceptowalne: **ma wielką intencję*, **podjął silną (*wielką) decyzję*.

Jeszcze więcej blokad w dodawaniu leksemów-intensyfikatorów odnajdziemy w klasie przymiotnikowych wykładników woli. Można wprowadzić: *On jest bardzo chętny do pomocy*, ale nie dają już takich możliwości przymiotniki: *skłonny*, *gotów*, *zdecydowany*, *aby...*; *nastawiony na*.

Konstrukcje wolitywne mają w swej strukturze predykat wartościowania, oparty na ocenie, ta zaś zazwyczaj wiąże się z emocjami – jeżeli coś ocenia-

⁶ E. Janus: *Wykładniki intensywności cechy (na materiale polskim i rosyjskim)*. Wrocław 1981, s. 117–119.

my pozytywnie, najczęściej lubimy to. Drugim składnikiem jest wiedza. Możemy zatem konstrukcje wolitywne rzucić na skalę: konstrukcje wolitywne bliskie uczuciom (tu występują intensyfikatory jak przy konstrukcjach opisujących uczucia) w opozycji do konstrukcji wolitywnych bliskich opisom stanów mentalnych (tu pojawiają się sygnały asercji). Zdolność wiązania leksemów wyrażających intensyfikację zależy od siły predykatu epistemicznego. Im bliżej uczuć, tym więcej wykładników intensyfikacyjnych, im bliżej intelektu – mniej tych możliwości.

Stosunkowo większe możliwości wiązania leksemów wskazujących na intensywność mają rzeczowniki, co zapewne wynika z pozycji, jaką rzeczowniki pełnią w analizowanych zdaniach – są składnikami analizyzmów, te zaś stoją na pograniczu składni i frazeologii, z kolei frazeologia to dziedzina ilustrująca sposób pojmowania pojęć, w tym zintensyfikowaną *WOLĘ*.

2. Przeniesienie jako sposób wyrażania intensywności woli.

Klasa neutralnych czasowników dla wyrażania woli (neutralnych co do intensywności) nie jest w polszczyźnie bogata. O wiele więcej mamy czasowników, które wnoszą informację o intensywności woli (mieszczą znaczenie intensywności w swej semantyce). Aby zatem zasygnalizować, że *ktoś bardzo (ogromnie, mocno, obsesyjnie, strasznie, piekielnie, diabelnie) chce*, mówimy: *pragnie, żąda (uległości), pożąda (spokoju), tęskni (za pracą), choruje (na nowe mieszkanie), leci (na pieniądze), lgnie (do świata)* (= 'bardzo chce poznać świat'), *marzy (o podróżach), łaknie (wrażeń)*.

W tym miejscu warto postawić pytanie: Do jakich pól pojęciowych sięgamy, gdy chcemy wyrazić intensywność woli?

2.1. Skoro klasa konstrukcji opisujących postawę wolitywną jest ograniczona do takich, które zawierają predykat epistemiczny, poza obrębem zostały postawione konstrukcje opisujące stan subiektywny, u podstaw którego stoi przymus wewnętrzny⁷. Mam na myśli przymus wynikły ze stanów fizjologicznych, pragnienie wprawdzie identyfikowane, ale nie zasadzające się na pozytywnym bądź negatywnym wartościowaniu. Chodzi o zdania typu: *Janowi chce się pić, jeść, spać, płakać*. Rzecz ciekawa, języki słowiańskie dla niektórych z takich stanów wykształciły specjalną klasę leksemów: *Jan jest spragniony* (= *Janowi chce się pić*), *Jan jest głodny, syty* (= *Janowi chce się jeść, nie chce się jeść*). Przeniesienie leksemów prymarnie funkcjonujących dla opisu stanów dyktowanych wewnętrznymi, fizjologicznymi potrzebami człowieka daje efekt intensyfikacji woli, por. *Jan jest głodny* *wrażeń, ma apetyt na władzę, jest niesyty* *zaszczytów, jest spragniony* *miłości, łaknie* *swobody, zdradza pragnienie* *miłości* *czy męczy go głód* *wiedzy*.

⁷ K. Ajdukiewicz nazywa takie stany dążeniami biernymi (K. Ajdukiewicz: *Postępowanie człowieka*. W: Tenże: *Język i poznanie*. T. 1. Warszawa 1960, s. 356).

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na przejmowanie bezpodmiotowego układu składniowego typu: *Chce mi się pić* dla zdarzeń, których wykonywanie zawsze zależne jest od woli subiekta. Mam na myśli zdania: *Dzisiaj chce mi się pracować*; *Nie chce mi się dziś uczyć*; *Ciągnie mnie do fortepianu*. Chodzi tu o intensywny stan woli, przy czym świadomość źródeł tego stanu jest sprowadzona do minimum, jakby praca, nauka czy gra na fortepianie były potrzebami wynikającymi z ludzkiej cielesności, a nie akcjami kontrolowanymi⁸.

2.2. W strukturze semantycznej postawy wolitywnej mieści się wartościowanie, które z reguły implikuje postawę emocjonalną wobec zdarzenia Z. Nic zatem dziwnego, że obserwuje się splatanie wykładników predykcji tych dwóch obszarów ludzkich zachowań – predykat prymarnie wykorzystywany do opisu emocji służy do opisu postawy wolitywnej. Także takie przeniesienie daje w efekcie sygnał o intensywności woli, możemy zatem zamiast: *Jan bardzo chciałby podróżować* powiedzieć: *Jan kocha podróżę*; *Jan uwielbia podróżowanie*⁹; zamiast: *Jan w ogóle nie ma ochoty pracować* można powiedzieć: *Jan czuje wstręt do pracy*; *Jan nienawidzi pracy*; *Jan nie znosi pracy*; *Jan brzydzi się pracą*.

2.3. Wskazane typy przeniesień nie wyczerpują wszystkich możliwości, stanowią tylko klasy na tyle rozległe, że warto podkreślić ich znaczenie. Z innych, mniej licznych, wymienić można użycie czasowników prymarnie sygnalizujących przymus zewnętrzny, np.: *Jan musi opuścić dom* – można dodać: *bo jest eksmitowany* (przymus zewnętrzny), ale też: *bo czuje nieprzepartą ochotę opuszczenia domu* (stan woli), użycie czasowników sygnalizujących ruch ukierunkowany, przy czym celem takiego ruchu staje się w wypadku wyrażen wolitywnych zdarzenie Z, por.: *Jan leci na zaszczyty*; *Jan pcha się (garnie się) do władzy*; *Jan rzucił się do pisania referatu*; *Jan ciągnie do domu* ‘chce się znaleźć w domu’; *Odbiegła (odeszła) komuś ochota na coś* itd.

2.4. Zdaje sobie sprawę z tego, że orzekanie o prymarności funkcji znaku językowego jest obarczone błędem subiektywizmu, ale gdyby nawet intuicja dyktowała odbiorcy inną hierarchię, nie zmienia to faktu współfunkcjonowania leksemów w odmiennych polach pojęciowych. Inna sprawa, że te pola są jakoś ze sobą spokrewnione i od decyzji interpretatora zależą, które znajdzie się w centrum obserwacji, które zaś zostanie potraktowane jako peryferyjne. Wola nie jest stanem „czystym”, splatają się w nim elementy

⁸ Na temat niekontrolowanych czynności w języku rosyjskim i implikacjach kulturowych zob.: Н.Д. Арутюнова: *Неконтролируемые действия*. В: Ее же: *Язык и мир человека*. Москва 1999, s. 796–814.

⁹ Także: *Jan podróżuje z zamilowanym*, *Jan jest zamilowanym podróżnikiem* – konstrukcje tego typu nie wchodzą jednak w obszar analizowanych w tekście struktur składniowo-semantycznych.

intelektualne, emocjonalne, nie zawsze jasne są motywy takiej czy innej postawy wolitywnej, a szczególnie trudno mierzyć siłę stanu woli.

3. Frazeologiczne środki intensyfikowania woli.

Demonstracja współfunkcjonowania wykładników predykatu woli w innych polach znaczeniowych była zarazem szkicem sposobu postrzegania abstrakcyjnego pojęcia *WOLA* – ujmowanego jako siła tylko w części zależna od człowieka, siła pchająca go do działań bez względu na intelekt. Dopelnieniem tego obrazu są związki frazeologiczne. Niektóre z nich wnoszą intensyfikację poprzez ilustrowanie zewnętrznych przejawów ludzkiej woli, por.: *wzdychać do czegoś; przebierać nogami; ręka kogoś świerzbi* ('ma ochotę uderzyć'). Część z nich odsyła do świata przyrody: *pragnąć czegoś jak kania dżdżu; ktoś na to jak na lato*. Z innych, trudnych już do powiązania w klasy, wymienić warto: *pragnąć czegoś z całej duszy; czekać na coś jak na zbawienie; pójść dokądś jak w dym; przychylić komuś nieba* ('chcieć dla kogoś dobra'); *nie móc się obejść bez czegoś; pragnąć gwiazdki z nieba* 'chcieć czegoś niemożliwego'.

4. Gramatyczne techniki intensyfikacji woli.

Czasowniki nie wykształciły gramatycznej kategorii, która dawałaby możliwość intensyfikowania zdarzeń. Można co prawda mówić o takiej w przypadku słowotwórstwa (*uśmiać się, przycichnąć, niedosłyszeć, przesolić, naopowiadać*), ale środków tych nie napotkano wśród czasowników wolitywnych¹⁰. Bliższy ogląd ujawnia jednak ślady wykorzystywania innej kategorii gramatycznej dla sygnalizowania intensywności woli.

Interesujące są konstrukcje, w których wysoki stopień woli wyrażany jest liczbą mnogą, por.: *Miałem najlepsze chęci pomóc ci; Mimo najszczerzych chęci nie udało mi się przyjechać; Musisz przezwyciężyć swoje chęci zapalenia papierosa; Mieć najlepsze intencje, zamiary* itd. Wydaje się, że możliwość użycia liczby mnogiej potwierdza pokrewieństwo woli i emocji, bo użycie liczby mnogiej spotykamy też wśród konstrukcji opisujących uczucie, por.: *Nie musisz się afiszować ze swoimi uczuciami do żony; Wyznać bogdance swoje uczucia* (chodzi o uczucie miłości).

5. Prozodyczne techniki intensyfikowania woli.

Choć umieszczone na końcu, środki prozodyczne należą do najprostszych i najczęściej wykorzystywanych technik intensyfikacji stanu wolitywnego. Inna sprawa, że na ogół stosowane są jako sygnały dodatkowe, dublujące inne sygnały, bo niemierzalna wola teoretycznie może być intensyfikowana w nieskończoność. Można zatem powiedzieć z emfazą *chcieć* (*Anna chce studiować*), ale lepszy efekt uzyskamy, kładąc akcent na *bardzo* (*Anna bardzo*

¹⁰ Postać czasownika *najwoleć* odnotowano w polskich gwarach; zob.: J. Kobylińska: *Stopniowanie czasowników w gwarach*. „Język Polski” 1987, T. 67, s. 221.

chce studiować), a jeszcze lepszy – gdy posłużymy się intensyfikującym *tak* (*Anna tak bardzo chce studiować*). Sygnałem intensywności może być także wydłużenie samogłoski, por.: *Anna ma wielką ochotę wyjechać z tobą*. Można zresztą posłużyć się reduplikacją (*Ma wielką, wielką ochotę wyjechać*), co jest jeszcze jednym dowodem na brak ograniczeń w mierzeniu woli.

* * *

Próby ogarnięcia całości problematyki sygnalizowania intensywności stanu wolitywnego nie dawały klarownego obrazu, w związku z czym okrojony został korpus konstrukcji wyjściowych. Analizowany był tylko układ: *X* + wykładnik woli *W* + zdarzenie *Z*, w związku z czym na boku zostały inne konstrukcje, nawet typu: *Jan pracuje z wielką ochotą, z entuzjazmem, z zapalem*, które w polszczyźnie należą do częstych. W artykule pominięto także problem negacji – zagadnienie bardzo istotne dla opisu postawy wolitywnej. Mimo tych ograniczeń repertuar środków językowych dających możliwość mówienia o intensywności postawy wolitywnej okazał się w języku polskim bardzo bogaty, co jeszcze raz pokazuje, że brak zgramatyzowania sensu daje w efekcie wysoki stopień redundancji, zjawiska znamienne i immanentne dla poziomu leksykalnego języka naturalnego.

Literatura

- Ajdukiewicz K.: *Postępowanie człowieka*. W: Tenże: *Język i poznanie*. T. 1. Warszawa 1960, s. 315–364.
- Grochowski M.: *Charakterystyka semantyczna wyrażen wolitywnych*. „Polonica” 1978, s. 83–116.
- Grzegorzczkowa R.: *Funkcje semantyczne i składniowe polskich przysłówków*. Wrocław 1975.
- Janus E.: *Wykładniki intensywności cechy (na materiale polskim i rosyjskim)*. Wrocław 1981.
- Kobylińska J.: *Stopniowanie czasowników w gwarach*. „Język Polski” 1987, T. 67, s. 220–224.
- Leibniz G.W.: *Tabulae definitionum*. W: *Słownik i semantyka. Definicje semantyczne*. Red. E. Janus. Wrocław 1975, s. 8–89.
- Nagórko A.: *Zagadnienia derywacji przymiotników*. Warszawa 1987, s. 66–67.
- Terminińska K.: *Polskie konstrukcje optatywne*. W: „Prace Językoznawcze”. T. 10: *Z problemów współczesnej polszczyzny*. Red. H. Wróbel. Katowice 1985, s. 51–64.
- Арутюнова Н.Д.: *Неконтролируемые действия*. Ее же: *Язык и мир человека*. Москва 1999, s. 796–814.
- Червинский П.: *Структуры „грамматического” оформления значений (на примере польско-русских соответствий тематической группы ‘воли’)*. W: *Słowotwórstwo, semantyka i składnia języków słowiańskich*. T. 1. Red. M. Blicharski, H. Fontański. Katowice 1999, s. 203–211.

Кристина Клещева

Способы выражения интенсивности *ВОЛИ* в польском языке

Резюме

Семантическая структура волитивного состояния включает: эпистемический предикат и предикат оценки, причем оба эти предиката относятся к событийному аргументу (*Z*), по отношению к которому личный субъект проявляет волитивную установку.

Прототипные поверхностные конструкции, описывающие волеизъявление, состоят из: личного аргумента *x*, показателя оформления опатива *W*, а также событийного аргумента *Z*, по отношению к которому *x* приобретает волитивный характер.

Техники сигнализирования интенсивности воли:

1. Присоединение лексем-интенсификаторов. В классе конструкций, описывающих волю, находятся такие, которые соотносятся с выражением чувств, они связывают интенсификаторы таким же образом, как и в конструкциях, описывающих чувства (напр., *bardzo* – *очень*, *ogromnie* – *огромно*), а также такие, которые близки к описаниям интеллектуальных действий и в этом случае возможностей связки интенсификаторов меньше.

2. Перенос как способ выражения интенсивности воли. Эффект интенсивности проявляется в том случае, если для описания воли воспользоваться лексемами, первично функционирующими для:

- описания состояний, продиктованных внутренними, физиологическими потребностями человека, ср.: *Jan jest głodny wrażeń* (Ян жаждет впечатлений), *Jan jest spragniony miłości* (Ян жаждет любви),
- описания эмоций, ср.: *Jan uwielbia podróżowanie* (Ян любит путешествовать), *Jan brzydzi się nauką* (Яну противна наука),
- направленного движения: *Jan rzucił się do pisania referatu* (Ян бросился писать доклад), *Jan pcha się do władzy* (Ян рвется к власти).

3. Фразеологические средства интенсификации воли, напр., *Pragnie z całej duszy* (хочет всей душой), *Pragnie jak kania dżdżu* (ждет не дождется).

4. Грамматические способы интенсификации воли. Высокую степень воли можно выразить с помощью множественного числа, напр.: *Miałem najlepsze intencje* (У меня были самые лучшие намерения).

5. Просодические средства интенсификации воли (ударение и повторение). Указанные средства могут взаимопроникать; границы интенсивности воли не определены.

Krystyna Kleszczowa

Ways of expressing *WILL* in Polish

Summary

The semantic structure of a volitional state comprises: an epistemic predicate and an evaluative predicate; both the predicates relate to an event argument, towards which a personal subject displays a volitional attitude. Prototypical surface constructions describing

a volitional attitude comprise: a personal argument *x*, an exponent of the optative attitude *W* and an event argument *Z*, towards which *x* displays a volitional attitude.

In the article, the author deals with the following techniques of signaling the intensity of will:

1. Adding intensifying lexemes. Among the constructions describing will there are examples close to the descriptions of emotions – these are bound by intensifiers like the ones describing emotions (e.g. *bardzo*, *ogromnie*); there are also those related to the descriptions of intellectual operations, which have fewer possibilities of binding intensifiers.

2. Transfer as a way of expressing the intensity of will. The effect of intensity is achieved when the will is described by lexemes functioning primarily as:

- descriptors of states triggered by internal, physiological human needs, cf. *Jan jest głodny wrażeń. Jan łaknie swobody.*
- descriptors of emotions, cf. *Jan uwielbia podróżowanie. Jan brzydzi się nauką.*
- directed movement, cf. *Jan leci na zaszczyty. Jan garnie się do władzy.*

3. Expressions intensifying will, e.g. *Pragnie z całej duszy, Pragnie jak kania dżdzu.*

4. Grammatical means of intensifying will. A high degree of will can be expressed by using a plural noun, e.g. *Miałem najlepsze chęci pomóc ci.*

5. Prosodic techniques of intensifying will (accent and reduplication).

All the techniques presented above may overlap; the borders of intensity of will are not specified.